

Egyenlő Bánásmód Hatóság Hírlevél

2011. október-december • összevont szám

Tóth Csenger: Egyformán süt nap (részlet)

TÁMOP-5.5.5/08/1 A diszkrimináció elleni küzdelem – a társadalmi szemléletformálás és hatósági munka erősítése

Tartalom

Fontos lecke: az oktatási szegregáció jogellenes	3
Közérdekű igényérvényesítés a hibás gyakorlat felszámolásáért	
A hátrányos megkülönböztetés nélküli oktatás mindenkit megillet	6
Nemzetközi jó gyakorlatok	
Az egyenlő bánásmód követelményéért szót emelt dolgozókat büntette a közlekedési vállalat	8
Jogi eset	
„A szemléletmód megváltoztatása az egyik legcélravezetőbb eszköz”	10
Hercegh Mária, a Vasutasok Szakszervezete Női Tagozatának vezetője	
„Esélyegyenlőség gyerekszemmel”	12
Az EBH egri ifjúsági képzőművészeti akciójának eredményei	
Részlet a naplóból	13
Leitner Veronika – az EBH Fiatalok a diszkrimináció ellen című ifjúsági akciójának irodalmi kategóriájának győztese - celldömölki középiskolás diák novellarészlete	
Meghívó: „Közös terek – média mindenkinek”	15
Egyenlő Bánásmód Hatóság 4. workshop	

Az Egyenlő Bánásmód Hatóság hírlevele • 2011. október-december • összevont szám

Címlap grafika: Tóth Csenger

Az alkotás a Fiatalok a diszkrimináció ellen című ifjúsági akcióra 2010-ben benyújtott pályamunka

Nemzeti Fejlesztési Ügynökség
www.ujszecsenyiterv.gov.hu
06 40 638 638

A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósul meg.

Fontos lecke: az oktatási szegregáció jogellenes

Közérdekű igényérvényesítés a hibás gyakorlat felszámolásáért

Képeink nem a cikk szereplőit ábrázolják
Fotó: Horváth Marianna

Megállapodással ért véget az az eljárás, amelyet – roma származású tanulók elkülönített oktatása miatt – közérdekű igényérvényesítőként egy hátrányos helyzetű gyerekek érdekeit képviselő alapítvány kezdeményezett az Egyenlő Bánásmód Hatóságnál. A bepanaszolt iskolát fenntartó önkormányzat végül az egyezségben számos, az esélyegyenlőség iránti tényleges elkötelezettségét bizonyító vállalást tett.

Az ügy előzményéhez tartozik, hogy az alapítvány elnöke egy országos napilapban korábban cikket írt az általuk tapasztalt etnikai szegregációról, amelynek nyomán az Oktatási Hivatal (OH) hatósági ellenőrzést folytatott le az

írásban említett általános iskolában. Az OH 2008-ban két határozatot is hozott az ügyben. Egyik határozatában a hivatal rögzítette: az általános iskolában egyes tanulókat jogellenesen különítettek el osztálytársaiktól azzal, hogy külön tanulócsoportban és hetente összesen csak két napon vettek részt a tanítási órákon. Az Oktatási Hivatal szakemberei megállapították, hogy az általános iskola megsértette a halmozottan hátrányos helyzetű (HHH) tanulók összevonására vonatkozó törvényi tilalmakat, ugyanis az azonos évfolyamon indult két párhuzamos osztályban számottevő különbséget tapasztaltak a HHH tanulói arány vonatkozásában. Ezen eltérés szintén a szegregált oktatás tényét bizonyította.

Az OH munkatársai szerint az oktatási intézmény megsértette a sajátos nevelési igényű tanulók nyilvántartására vonatkozó szabályokat is: 9 tanuló esetében a napló nem tartalmazta a gyermekek szakvéleményének számát, s a felülvizsgálat időpontját. A határozat kitért arra is, hogy egyes tanulókat magaviseletük miatt egyéni tanrend szerint, az osztályból kiemelve, hetente csupán két napon oktattak. A szakértők azt is kifogásolták, hogy egyes tanulók, akik korábban többször is évfolyamot ismételték, csökkentett óraszámban fél év alatt sajátították el egy egész tanév anyagát. Ez a gyakorlat kételyeket ébresztett bennük az osztályozó vizsgák tartalma és a számonkérés valódisága tekintetében.

Az Oktatási Hivatal jelentős mértékű felügyeleti bírság kiszabásáról rendelkezett. Határozatában emellett előírta a HHH tanulók összevonásának fokozatos megszüntetését és kötelezte az intézményt, hogy azonnal szüntesse meg bizonyos tanulók tanórákról történő felmentésének gyakorlatát, valamint számolja fel a nevezett tanulók jogellenes elkülönítését.

A hivatal másik határozatában további évfolyamok vonatkozásában is megállapította, hogy egyes tanulókat fegyelmi tárgyalás következményeként az iskola felmentett a rendszeres iskolalátogatás alól és társaiktól elkülönítve, az egyenlő bánásmód követelményét sértő módon oktatta őket.

Az OH határozataival szemben az elmarasztalt intézmény fellebbezést nyújtott be, de a határozatokat mind az oktatási és kulturális miniszter, mind pedig a Fővárosi Bíróság hatályukban fenntartotta.

Bár az Oktatási Hivatal határozatai részben nevesítették a jogellenes elkülönítéssel érintett tanulókat, de a határozatok nem jelölték meg a tanulók védett tulajdonságát (cigány származásukat), amelyre vonatkozóan az intézmény velük szemben megsértette az egyenlő bánásmód követelményét. Az Egyenlő Bánásmód Hatósághoz benyújtott kérelem szerint az OH határozataiban nevesített tanulók valamennyien a cigány etnikumhoz tartoztak, ezért a közérdekű igényérvényesítőként fellépő alapítvány annak megállapítását kérte az EBH-tól, hogy a gyermekeket cigány származásuk miatt különítették el jogellenesen. Az alapítvány azt is kifogásolta, hogy az elmarasztalt intézmény nem hajtotta végre az OH határozataiban foglaltakat, azaz a roma tanulók jogellenes elkülönítése folytatódott, illetve egy túlkoros és egy felzárkóztató osztály létrehozásával új formákat öltött, amelyek a roma tanulók elkülönített oktatását célozták.

Az EBH eljárást indított az általános iskolával és a fenntartó önkormányzattal szemben. A fenntartó vonatkozásában a hatóság azt vizsgálta, hogy amennyiben a cigány tanulókat az iskolában jogellenesen elkülönítették, terhelte-e mulasztás az önkormányzatot azzal, hogy a jogsértő helyzetet nem számolta fel, illetve hozzájárult-e tevőlegesen is a jogsértő helyzet kialakításához.

Fotó:- szaszi-

A kérelmező alapítvány az eljárás megindítása után jelezte, hogy nyitott az ügy békés rendezésére és az egyezségkötésre, feltéve, hogy az iskola felszámolja a roma gyermekek jogellenes elkülönítését. A közérdekű igényérvényesítőként eljáró civil szervezet kérését az indokolta, hogy időközben új igazgatót neveztek ki az oktatási intézmény élére, aki nyitott volt az alapítvánnyal való együttműködésre.

Az eljárás keretében EBH kimutatás elkészítésére hívta fel az általános iskolát. A dokumentummal szemben az alábbi követelményeket fogalmazta meg a hatóság képviselője: az anyag tartalmazza az alapítvány kérelmében foglalt osztályok tanulóinak nevét, lakcímét, hátrányos helyzetét, hogy a tanulók cigány származására vezetéknevükből, illetve lakóhelyükből következtetni lehessen. Ez utóbbi információra azért volt szükség, mert köztudomású, hogy a településen a cigány lakosság szegregáltan él.

A kért kimutatást az általános iskola végül nem készítette el, de részletes kimutatást készített a 2010/2011-es tanév osztályösszetételéről, és felvázolta terveit a 2011/2012-es tanév tanulócsoportjainak összetételével kapcsolatban. Az iskolaigazgató elmondta, hogy csak felmenő rendszerben tudnak változtatni az osztályok összetételén, a már működő egységeket nem tudják megbontani.

A tárgyaláson az alapítvány, valamint az eljárás alá vont iskola és önkormányzat a jövőre nézve próbált megoldásokat találni, s az ügy lezárása érdekében egyezségi tárgyalásokba kezdtek. Végül a felek és – az ügybe időközben bekapcsolódott – cigány kisebbségi önkormányzat (CKÖ) előremutató és példaértékű egyezséget kötöttek. Ennek számos pontja deklarálta az iskola által már megtett intézkedéseket, köztük az egyéni tanrenddel működő, kislétszámú tanulócsoporthoz felszámolását.

Az egyezségben értelemszerűen az általános iskola vállalásai domináltak. Így például kötelezettséget vállalt arra, hogy a jövőben biztosítja az osztályba besorolás során a roma - nem roma etnikai arány kiegyensúlyozottságát, mely arányok eltérése nem lehet magasabb, mint 15 százalék. Az intézmény elkötelezte magát amellett is, hogy az elsős kisdíjak osztályba sorolásakor érvényesíti az esélyegyenlőségi szempontokat, s biztosítja, hogy ezek megvalósulásáról az alapítvány és a CKÖ helyszíni látogatás keretében meggyőződhesen.

Az iskola vállalta azt is, hogy az etnikai arányok kialakításánál a nemzeti és etnikai kisebbségi jogok országgyűlési biztosa által kidolgozott szempontrendszer alapján jár el¹.

A megegyezés szerint az oktatási intézmény a jövőben szorosabb együttműködésre törekszik a CKÖ-vel. Ennek keretében évente legalább három alkalommal konzultálnak a roma gyermekek beilleszkedésével kapcsolatos tapasztalataikról a kisebbségi önkormányzat tagjaival. A vállalásokba azt is belefoglalták, hogy mind az iskola, mind pedig az önkormányzat 2-2 dolgozója részt vesz az EBH által szervezett ingyenes antidiszkriminációs képzésen.²

A megállapodást az önkormányzat képviselőtestülete határozatával megerősítette, így az EBH a felek egyezségét jóváhagyta.

NINCS EGYEDÜL!

**Ott vagyunk az Ön közelében
- problémáival keresse megyei referenseinket!**

Egyenlő Bánásmód Hatóság

TÁMOP Iroda • 1024 Budapest, Margit krt. 85. VII. emelet
Telefon: 336-7656 • e-mail: erna.csokas@ebh.gov.hu

Országos referensi hálózat
www.egyenlobanasmod.hu/tamop

¹

<http://www.kisebbségiombudsman.hu/data/files/158627216.pdf>

² <http://www.egyenlobanasmod.hu/tamop/kepzesek>

A hátrányos megkülönböztetés nélküli oktatás mindenkit megillet

Az Emberi Jogok Európai Egyezménye számos fontos alapelvet rögzít, mint például a tisztességes bírósági eljáráshoz, a nyilvános tárgyaláshoz, az ésszerű időn belül történő döntéshozatalhoz és az oktatáshoz való jog, illetve az embertelen, megalázó bánásmód, valamint a diszkrimináció tilalma.

A keretszabályokat azonban a strasbourgi Emberi Jogok Európai Bíróságának esetjoga tölti meg tartalommal. Az utóbbi években három jelentős szegregációs ügyben hoztak döntést, mindegyik esetben nemzeti-etnikai alapú hátrányos megkülönböztetést sérelmeztek.

A Cseh Köztársasággal szemben benyújtott panasz alapján indult, első precedensértékű ügyben - **D.H. and Other v. Czech Republic** - a 18 osztravai roma diák képviseletében eljáró Európai Roma Jogok Központja (ERRC) 2005-ben fordult a nemzetközi bírósághoz arra hivatkozva, hogy a bepanaszolt állam látszólag semleges intézkedéseivel alacsony színvonalú, szegregált alapfokú képzést nyújt a roma gyerekek számára. Ezzel összefüggésben sérelmezték a csökkentett tantervet, mely nem tette lehetővé a hagyományos

iskolákba történő átmenetet (felzárkózást). Az ERRC a helyi jogorvoslati lehetőségek kimerítését követően benyújtott panaszát a megalázó bánásmód tilalmára, a tisztességes bírósági eljáráshoz, az oktatáshoz, valamint az egyenlő bánásmódhoz való egyezményes jogra alapította. Közelebbről azt sérelmezte, hogy a roma diákok oktatására szellemi fogyatékos gyermekek számára fenntartott, alacsony színvonalú intézményekben kerül sor, mely komoly hátrányt, illetve érzelmi károsodást okoz számukra.

A bíróság a kérelemben foglaltakat megalapozottnak találta, és úgy vélte, hogy a Cseh Köztársaság nemzeti-etnikai alapon hátrányos megkülönböztetést alkalmaz az oktatáshoz való hozzáféréssel összefüggésben. Megállapította, hogy nem csak a konkrét állami aktusok, hanem az állami gyakorlat is megvalósíthatja a diszkriminációt. Ezzel összefüggésben kiemelte, hogy az egyenlő bánásmód követelményéről a szülőket (érintetteket) nem lehet lemondatni, ez minden személynek veleszületett joga. Végezetül kötelezte az érintett államot az integrált oktatás megteremtésére, valamint kártérítés fizetésére. A prágai városi bíróság döntésével összefüggésben pedig arra is rámutatott, hogy az un. *prima facie* (első látásra elfogadható) ügyekben - a hátrányos megkülönböztetés a tényállás alapján alappal feltehető - a bizonyítási teher megfordul, azaz a bizonyítás a bepanaszolt fél kötelezettségévé válik. Erre különös tekintettel a bíróságoknak kellene ügyelniük.

A döntés kétségkívül kiemelkedő fontosságú, s egybehangzó értékelések szerint akár történelmi jelentőségűnek is tekinthető. A strasbourgi bíróság egyrészt először mondta ki az Európai Emberi Jogi Egyezményt aláíró egyik államról, hogy vétkesnek tekinthető a faji alapú oktatási diszkrimináció terén.

Másrészt mint Andi Dobrush, az ERRC vezető ügyvédje még az ítélet kihirdetése előtt hangsúlyozta – az ügy az első európai szintű jogorvoslati kísérlet azon Közép- és Délkelet-Európában elterjedt gyakorlat ellen, hogy a roma gyerekeket rutinszerűen, a képességeikre való tekintet nélkül a szellemi fogyatékosok számára létrehozott iskolákban helyezik el. Aligha véletlen, hogy 2008-ban a civil szervezetek Európa-szerte egybehangozóan üdvözölték az ítéletet. „A legjobb hír, amit hosszú ideje hallottunk” – mondta Alexandre Marc, a budapesti székhelyű Roma Education Fund (REF) munkatársa. Precedens értékű, ami azt vetítheti előre, hogy más országokban is erősödhet a szegregációs gyakorlatokat jogi útra terelő magánszemélyek és szervezetek érdekérvényesítő képessége.

Összességében elmondható, hogy a strasbourgi emberi jogi bírászkodás gyakorlata progresszív, az ítéletek végrehajtása azonban számos esetben problémás, sok időt vesz igénybe, illetve jó néhány ügyben nyomásgyakorlásra is szükség van az eredmény eléréséhez.

Az ítélet következtében a Cseh Köztársaság átnevezte az érintett iskolákat, ám továbbra is csökkentett tanterv alapján, külön finanszírozás keretében működteti őket. A végrehajtási eljárás során az ügyet támogató társadalmi szervezetek között hatékony együttműködés alakult ki, s ezen szervezetek a kormányzatot folyamatos nyomás alatt tartják. A cseh kormány eddig két jelentésben számolt be az ítélet végrehajtásáról, nemzeti akciótervet hozott létre, illetve levelet küldött az érintett iskolák vezetőinek, melyben felhívta a figyelmet arra, hogy beiratkozás előtt megfelelően kell tájékoztatni a szülőket a jogaikról. A szegregáció azonban továbbra sem került felszámolásra, melyet az is bizonyít, hogy a romák aránya a speciális tanintézetekben kiemelkedően magas.

Történelmi lépték

Egy Görögországgal szemben indult ügy - **Sampanis and Others v. Greece (ET.al.)** - hasonló tényállás mellett szintén jogsértést megállapító ítéletet

eredményezett. Itt a roma gyermekek az alapfokú oktatás keretében a főépülettől 5 km-re fekvő oldalépületben kerültek elhelyezésre tisztán roma osztályokban. Ezzel összefüggésben a bíróság ismételten felhívta a figyelmet arra, hogy az integrált oktatás a társadalmi integráció előfeltétele.

Végezetül egy Horvátországgal szemben indult eljárásban - **Orsus v. Croatia** - 14 roma diák képviseletében fordultak a strasbourgi bírósághoz azzal a panasszal, hogy nyelvi nehézségekre hivatkozva oktatják a roma tanulókat szegregált osztályokban. Ezen túlmenően sérelmezték a csökkentett tantervet, illetve az állítólagos nyelvi nehézségek kiküszöbölését célzó programok hiányát is. A panasz alapjául az elhúzódó eljárást eredményező hazai jogorvoslati rendszerre, az oktatáshoz, az emberi méltósághoz, valamint az egyenlő bánásmódhoz való jogra hivatkoztak.

A bíróság előtt az érintett állam arra hivatkozott, hogy az oktatás azonos épületben történik, az elkülönítésnek ésszerű indoka van, annak alapja nem nemzeti-etnikai alapú megkülönböztetés. A bíróság ítéletében megállapította, hogy a speciális osztályokban történő elhelyezés önmagába nem jogsértő, amennyiben annak oka a tényleges nyelvi nehézségek kiküszöbölése, illetve amennyiben az állam a visszaélések elkerülésére biztonsági garanciákat épít a rendszerbe. Ugyanakkor ezen biztosítékok meglétét ebben az ügyben nem találta kielégítőnek, így megállapította a közvetlen hátrányos megkülönböztetést. Kimondta, hogy a kiskorúaknak az oktatáshoz való joga kiemelten fontos jog, és ismételten rámutatott arra, hogy az egyenlő bánásmódhoz való jogról nem lehet lemondani. Megállapította, hogy a csökkentett tanterv a nyelvi nehézségeket nyilvánvalóan nem orvosolja, így az arra való hivatkozás nem kielégítő. Végezetül felhívta Görögország figyelmét arra, hogy az oktatásban való részvétel fontosságára az érintett kisebbség figyelmét kötelessége felhívni.

Ezen ügy kapcsán is kiemelendő, hogy a roma gyermekek egy része továbbra is szegregált oktatásban részesül, az ítélet végrehajtása tehát lassú, illetve akadozik.

Az egyenlő bánásmód követelményéért szót emelt dolgozókat büntette a közlekedési vállalat

Az Egyenlő Bánásmód Hatóság (EBH) eljárását olyan panaszosok is kezdeményezik, akiket azért ér „retorzió”, mert szót emeltek az egyenlő bánásmód megsértése miatt vagy közreműködtek egy erre irányuló eljárásban. A megtorlás megállapítása a hatóság jogalkalmazó tevékenységében mindig egy időben elváló másik diszkriminációs kapcsolódik.

Megtorlás valószínűsítésére került sor abban az ügyben, melyben a panaszos azt sérelmezte, hogy munkáltatója, egy közlekedési vállalat, az általa és munkatársai által indított munkaügyi per miatt mind őt, mind a perben résztvevőket „megfosztotta” a rájuk bízott feladatok ellátásától és emiatt teljesítmény alapú havibére is jelentős mértékben lecsökkent.

A sérelmet szenvedettnek emellett fordá (más néven járműforduló) szerinti munkáját is megszüntették, így a jutalmakból, és az év végi prémiumokból is kimaradt. A munkáltató azt is közölte a panaszossal, hogy a jövőben a jutalmakból és ösztönzőkből csak akkor részesül, ha nem perli a céget a ki nem fizetett munkaidő után járó jövedelmei miatt.

Panaszost emellett áthelyezték a szomszédos településre, így napi 70 kilométeres utazásra kényszerült, fizetését tisztázatlan okból lecsökkentették, ennek szavá tétele miatt pedig végezetül tartalékszolgálatba helyezték.

A hatóság előtt indult eljárásban a munkáltató (mint eljárás alá vont) védekezésében elsődlegesen arra hivatkozott, hogy azt a korábbi, több mint hetven munkavállaló által munkaügyi bíróságra benyújtott keresetlevelet - melyhez a panaszos is csatlakozott - a

Képünk illusztráció

bíróság idézés kibocsátása nélkül még 2009 áprilisában elutasította, és mivel jelenleg a kérelmezőnek nincs folyamatban a munkáltatóval szemben munkaügyi pere, vagyis nincs másik diszkriminációs eljárás, így a panasz indoka és alapja valótlan. Ezekon kívül hivatkozott arra is, hogy a sérelmezett fordááthelyezéshez kérelmező fordatárának lebetegedése is hozzájárult, jutalmazásának elmaradására pedig a panaszos igazolatlan távolléte miatt került sor.

Az eljárás alá vont általánosságban elmondta, hogy az elvégzett munka mennyisége és minősége is arányosan változó, így a matematikai átlag alapján a járműfordulók fele „jobban fizet”, míg

a másik fele „rosszabbul”, de ezzel együtt a hozzájuk tartozó munka és teljesítmény is változik. Hangsúlyozta azt is, hogy a szükségszerű vezénylesmódosítás nem jelent feladat ellátástól „megfosztást”, mindenki köteles a vezénylesemnek eleget tenni, és szükség szerint tartalék-szolgálatot is ellátni.

Az Egyenlő Bánásmód Hatóság a tényállás tisztázása érdekében tartott tárgyalásokon tanúkat, illetve védett tanúkat hallgatott meg. Utóbbiak megerősítették, hogy a munkáltató 2009. szeptemberében „elbeszélgetett” azon munkavállalókkal, köztük kérelmezővel is, akiről tudta, hogy perben állnak. A dolgozók elmondták, hogy azokkal szemben, akik nem léptek vissza a pertől a vállalat különböző szankciókat alkalmazott. Az egyik védett tanú pedig közölte: a panaszost fordatársától még annak sérülése előtt szétválasztották, és más járműfordulóra helyezték.

A hatóság a nyilatkozatok, tanúvallomások és csatolt statisztikai adatok alapján megállapította, hogy a munkáltató kérelmezőnek jogsérelmet, azaz munkabércsökkenést okozott és ezzel megvalósította a megtorlás törvényi tényállását. Az EBH e tekintetben kiemeli, hogy a megtorlás tényállása

arra helyez hangsúlyt, hogy a tilalmazott magatartás olyan személy ellen irányuljon, aki az egyenlő bánásmód követelmény mellett fellépett, szót emelt. A tényállás megvalósulásának azonban nem követelménye, hogy a panaszos a kérelem benyújtásakor perben álljon a bepanaszolt munkáltatóval, ahogyan az sem, hogy az alapszankcionálás ügy megalapozott, vagyis sikeres legyen. Az a keresetlevél pedig, melyhez kérelmező csatlakozott, és amely mellett a munkáltatóval folytatott beszélgetés alkalmával is kiállt, tartalmazta az egyenlő bánásmód követelményét.

Az EBH az eljárás alá vont kimentését nem tartotta minden kétséget kizáróan alkalmasnak annak igazolására, hogy az egyenlő bánásmód megsértése miatti fellépés nem szolgált - akár más okok mellett is - kérelmező fordaáthelyezésének, azaz a hátrány elszenvetésének indokául. A hatóság az ok-okozati összefüggés hiánya miatt elutasította a kérelem azon részét, amely a jutalomból való kimaradást és a tartalékszolgálatra vezénylest sérelmezte.

A Fővárosi Bíróság a hatóság döntését helyben hagyta.

Ingyenes antidiszkriminációs képzés az Egyenlő Bánásmód Hatóságnál!

2012-BEN IS FOLYTATÓDIK AKKREDITÁLT FELNÖTTKÉPZÉSÜNK

Téli tréningjeinket elsősorban a kisebbségi önkormányzatok és az önkormányzatok képviselői, közigazgatási szakemberek, és a civil szervezetek részére szervezzük. A kiemelt csoportok mellett természetesen minden érdeklődőt szeretettel várunk. Képzéseink ingyenesek, a résztvevőknek ellátást, valamint szükség esetén térítésmentes szállást és útiköltséget biztosítunk

2012. január 19-21. - Hajdúszoboszló

2012. január 26-28. - Szeged

2012. február 9-11. - Kazincbarcika

**Bővebb információk: Pánczél Orsolya képzésszervező koordinátor
Telefon: 06-1-336-7656 • orsolya.panczel@ebh.gov.hu**

„A szemléletmód megváltoztatása az egyik legcélravezetőbb eszköz”

Legutóbbi hírlevelünk vezető írása az esélyegyenlőségi tervvel foglalkozott. A hatóság első, az érdekvépviselet számára szervezett október eleji workshopján pedig a munkavállalók oldaláról néztük meg mindezt. Az 1896-ban alapított Vasutasok Szakszervezete* Női Tagozatának vezetője, Hercegh Mária azt vallja, hogy az esélyteremtés a legtöbb esetben nem pénz, hanem gondolkodásmód és elhatározás kérdése. Az elmúlt években számos eredményt tudtak elérni az összefogásnak és nem utolsósorban Mária erőfeszítéseinek köszönhetően. Az előadását követően tapasztalatairól kérdeztük.

Mára egy az ország egészét lefedő női hálózat vezetője. De mint az előadásából kiderült, a Magyar Államvasutak történetében nem volt ez mindig így.

A vasút férfias világ. A múlt század elején a nők foglalkoztatása – némely kivételtől eltekintve – tiltott volt ebben az ágazatban. Az 1938-ban készült Szolgálati Szabályzat szerzői például fontosnak tartották megjegyezni, hogy „férjes nőt – kivéve az alkalmazott nejét – a szolgálatba kezelőnőül felvenni nem lehet”. Ilyen előzmények után nem csoda, hogy a vasútnál még a 1990-es évek elején sem haladta meg a nők aránya a 30-35 százalékot. Ennek ellenére – vagy talán pont ezért – a Vasutasok Szakszervezetében mindig is létezett egy aktív női csapat, melynek tagjai speciális érdekeik védelmére szerveződtek, szerveződnek. A mostani női tagozat tavaly ünnepelte a 20. születésnapját.

A nők esélyegyenlőségének megteremtéséhez mit tartanak a legcélravezetőbbnek?

Mindenképp a szemléletmód megváltoztatását. Az előbb említett példából kiindulva a kirekesztés elleni küzdelem az egyik legfontosabb küldetésünk. A gondolkodás befolyásolása során például arra törekszünk, hogy a munkaadók a jelenleginél rugalmasabban kezeljék azon problémát, miszerint a gyermekvállalás miatt egy nő foglalkoztatása többször megtörik. Érdemes elgondolkozni azon is, nem lenne-e célszerű külön programokat indítani a kisgyermekes anyák visszaintegrálása érdekében.

* A VSZ több mint huszonötezer taglétszámával olyan „gyűjtő” szakszervezet, amely magába tömöríti a MÁV Zrt. vállalcsoportjához, a Rail Cargo Hungaria Zrt., a GYSEV és más vasutak, valamint a vasúti tevékenységet végző gazdasági társaságok, vasutasok egészségügyi szolgáltatásait végző és még számos a vasúttal összefüggő feladatokat ellátó intézmény és vállalkozás legkülönbözőbb foglalkozású és beosztású dolgozóinak többségét, valamint az ezektől a cégektől nyugdíjba vonultakat.

Hogyan tudnak eredményt elérni a jogszabályban nem rögzített kérdések tekintetében?

A szakszervezet egy együttműködésre „ítélt” szervezet. Ez azt jelenti, hogy a tárgyalásnak nincs alternatívája. Ezek az egyeztetések sok esetben arra is jók, hogy a munkaadót meggyőzzük a saját érdekéről.

A MÁV-nál az alkalmazottak túlnyomó többsége ma is férfi. Mennyire tudta elfogadtatni a szervezetben kollégáival, hogy a stratégiák részévé kell tenni a női munkavállalók speciális érdek-védelmét?

A változtatás és az új dolgok befogadása minden történelmi korban nehéz. A kezdeményezőket mindig valamiféle gyanakvás veszi körül, s ez természetesen a mi esetünkben is így történt. A vasútnál 2002-re alakult ki az az elfogadó környezet, ami elengedhetetlen volt a „nélkülünk rólunk ne döntsenek” alapelv gyakorlatba történő átültetéséhez. A kétezres évek eleje egyébként egy igen termékeny időszak volt az életünkben: közéleti ismertségünk megnőtt, s számos eredményes tevékenységet végeztünk.

Egy nő számára nehéz, hogy mind a magánéletben, mind pedig szakmai téren egyszerre teljesítse ki önmagát?

Őszintén nem értem, bár már sokat foglalkoztam ezzel a témával, miért épp ez vált a munka világát meghatározó érdekvédelmi tevékenység középpontjává. Ennek a problémának a megoldása nagyrészt csak hozzáállás és szervezés kérdése, hiszen nem igényel költségnövelést, s nem eredményez többletlétszámot sem. Végre nyíltan ki kellene mondani: az a vezető, aki délután úgy osztja a munkát, mintha reggel lenne, és nem figyel arra, hogy az értekezletek ne nyúljanak a késő délutánba, nem európai és nem korszerű módon irányítja beosztottai tevékenységét.

Mire a legbüszkébb?

Az esélyegyenlőségi tervünkre és a Kollektív Szerződésünk családokat védő

paragrafusaira. Az előbbi dokumentumot 2002-ben – Magyarországon elsőként – még a vonatkozó jogszabály elfogadása előtt sikerült megalkotnunk. Ennek kapcsán eredményként említhetem, hogy az utas- és teherforgalommal össze nem függő munkakörökben például sikerült elérnünk a rugalmas munkarend kialakításának lehetőségét. Fontosnak tartom hangsúlyozni – bár azt gondolom, a fentiek fényében ez egyértelmű –, hogy a Vasutasok Szakszervezete által kötött megállapodások nem lehetnek kirekesztőek.

Az egyenlő bánásmód elvének érvényesülése a munka világában nagyon fontos, ugyanakkor az elmúlt évek globális gazdasági folyamatai következtében az egyes munkavállalói csoportok jogai és lehetőségei hatványozottan szűkültek.

A szakszervezetek feladata, hogy elősegítse tagjai számára a kiszámítható munkafeltételek megteremtését. Úgy is fogalmazhatnánk, ez a lételemünk. A tárgyalások és a megállapodások minden szinten erről kell, hogy szóljanak.

Rendkívül rosszul viselem, hogy amikor egy vállalkozás válságba kerül, általában a legfőbb erőforrást, az embert hozzák méltánytalan és méltatlan helyzetbe a cég döntéshozói. Szerintem az okos munkaadó tudja, hogy az ember olyan erőforrás, amelynek lelke van. És a munkavállaló a legjobb teljesítményt akkor tudja nyújtani, ha a környezete rendben van. A munka világa szereplőinek felelőssége, hogy ezt a világot esélyteremtővé tegyék.

Kérdésére visszatérve a kiszámítható munkafeltételekért folytatott küzdelmünk egyik eredményének tekintem, hogy 12 hónapos jogvédelmet sikerült elérnünk a gyermeknevelésből visszatérő munkavállalóink részére. Azt gondolom, hogy az állam, a munkaadók és a szakszervezetek törvényi szabályozókkal és garanciákkal, az esélyegyenlőség követelményeinek megfelelő munkakörülmények biztosításával, valamint a törvények betartását vigyázó érdekvédelemmel teremthetnek olyan erős szövetséget, amely ellent tud állni a válságoknak, s az ezzel járó kihívásoknak.

„Esélyegyenlőség gyerekszemmel”

Meggyőződésünk, hogy a fiatal korosztály találkozása az egyenlő bánásmód követelményével nagyon fontos szocializációs és személyiséget formáló tényező. 2011 szeptemberében az egeri Bartakovics Béla Közösségi Házban nyílt vándorkiállítás az Egyenlő Bánásmód Hatóság *Hátrányos megkülönböztetés gyerekszemmel* témakörű ifjúsági akciójára érkezett képzőművészeti és irodalmi alkotásokból. Ezzel párhuzamosan „Esélyegyenlőség gyerekszemmel” címmel hirdettünk képzőművészeti pályázatot az egeri és Eger környéki, 8 és 14 év közötti tanulók részére. A gyerekek a grafika és a festészet nyelvén fejezték ki az esélyegyenlőséggel kapcsolatban megfogalmazott gondolataikat, érzéseiket. Ezúton is köszönjük az alkotó kedvű diákoknak és az őket felkészítő tanároknak, hogy részt vettek pályázatunkon, és gratulálunk a helyezetteknek!

I díj: Ferenc András • Boldog hegymászás

EKF Gyakorló Általános Iskola, Eger, 6. osztály

II. díj: Takács Balázs Gergő • Utcai segítség

Kemény Ferenc Sport és Általános Iskola, Eger, 7a. osztály

III. díj: Takács László Kristóf • Futás az asztma elől

Kemény Ferenc Sport és Általános Iskola, Eger, 7a. osztály

Ferenc András • Boldog hegymászás

Az itt közölt részlet Leitner Veronika, a celldömölki Berzsényi Dániel Gimnázium diákjának novellájából való. Az írás a 2010-es F fiatalok a diszkrimináció ellen című ifjúsági akciónk irodalmi kategóriájában „Őszirozsa” jellegével beküldött első helyezett pályamunka. Teljes terjedelmében a honlapunkon (www.egyenlobanasmod.hu/tamop) olvashatják.

Részlet a naplóból

(...) A karom újra kezd fájni, ezért megpróbálom röviden összefoglalni a történeteket, hogy kevesebbet kelljen írnom. Az osztályban van egy fiú, a Laci. Régebben, azt hiszem, barátok voltunk. Olyan réGINEK tűnik ez az emlék, mintha csak álomban volna. Talán valóban álmodtam. A ma történetek szerint ő sem emlékszik már...

A mai napon Laci történetesen mindenkinek megmutatta vadonatúj telefonját. Valóban jó kis mobil volt, kamerával, MP3-lejátszóval, meg minden egyébbel, ami nélkül manapság nem telefon a telefon és nem ember az ember. Laci az ő laza és közömbös stílusában már korán reggel kirakta a mobilt a padra, és a félig lesütött szemével mintha csak ezt mondta volna: „Nem olyan nagy szám ez a mobil, de azért mégis csak a legjobb, és mégis csak az enyém.” Persze az egész osztály odasereglett, és a csodálni való ereklYE kézről kézre járt. Azt hiszem, még Laci kisöccse, Misi is besettenkedett néhány osztálytársával a „nagyok” közé, hogy eldicsekedhessen, miJE van az ő bátyjának. Laci persze lazán és közömbösen kihessegette a kisebbeket, mondván: nekik semmi keresnivalójuk nincs itt. Miután már elég elismerő pillantást szedett össze, és mellékesen a csengő is megszólalt, csak úgy, lazán és közömbösen zsebre vágta a telefont, és megkezdődhetett a tanítás.

Nem mondom, valamennyire irigyeltem azt a mobiltelefont. Ki ne szeretne ilyen szuper holmikkal suliba járni? Talán, ha annyi pénzem lenne, mint a Laciéknak, engem is figyelembe vennének néha.

Illusztráció: -mut-

De le merném fogadni, hogy ezzel az érzéssel nem voltam egyedül. Volt, aki a következő szünetben is meg szerette volna nézni az új szerzeményt, sőt volt, aki még később is. Laci pedig büszkén mutogatta mindenkinek, persze csak az ő laza és közömbös stílusában.

Tesióra előtt még láttam, hogy ahogy Laci gondosan elrakta a táskájába a telefont. A pillantásunk találkozott, mikor összehúzta a cipzárt. – Na, mi az? Meg akarod nézni? – kérdezte jól ismert stílusában.

– Kösz, nem – válaszoltam.

– Én nem adnám oda neki – kapcsolódott be a beszélgetésbe egy másik srác is, majd hátat fordítva nekem hozzá-

A tornaóra kegyetlen volt – de mi volt ez ahhoz képest, ami még utána következett! Röplabda után összeszedtük az egyik fiúval a labdákat, mert ezen a héten mi vagyunk a szertárfelelősök. Zoli – akivel behordtuk a labdákat – egész normális srác, de ez nem újdonság, ő mindig mindenkiel rendesen viselkedik. Miután eldumáltuk az időt, kissé késve értünk az öltözőbe. Amikor beléptünk, minden szem ránk szegeződött. Jobban mondva rám. Laci a hátizsákjánál állt, a többiek – szinte döbbsent rémülettel – körülötte.

– Mi történt? – kérdezte Zoli.

– Valaki ellopta a telefonját – hangzott a válasz az egyik sráctól.

Egyperces néma csend után Laci rám nézett.

– Bárki is tette el, adja vissza! – mondta, de már ezzel a „bárkivel” egyértelművé tette, hogy számára ki a tettes.

– Ne nézz így rám. Nem én voltam – mondtam.

– Persze, mert ti nem loptok, ugye? – kérdezte valaki. Tudtam jól, hogy ez a „ti” a „te fajtádat” jelenti. Nem válaszoltam.

– Add vissza – mondta most már Laci is.

– Nem akarok balhét.

– Én sem. Mondom, hogy nem én voltam.

– Ne szórakozz, láttam, hogy néztél rá! Add vissza!

– Ha akarod, kutasd át a cuccaimat.

Nincs nálam. Nem loptam el semmit.

– Persze, hogy nincs nála – kiáltotta egy fiú. – Eldugta valahova.

Laci fenyegetően közelebb lépett hozzám.

– Megmondtam, hogy nem akarom balhét. Hová tetted?

– Hagyj békén! – mondtam, és elkezdtem pakolni a tornazsákomba.

tette: – Még összemocskolná a kezével. Ehhez már hozzászóltam, úgyhogy nem is figyeltem rájuk.

– Én nem hagynám, hogy így beszéljen velem! – szólt az iménti fiú, majd hozzátette: – De főleg azt nem hagynám, hogy ellopja a mobilomat.

A következő pillanatban Laci hátrarántott a karomnál fogva, és behúzott egyet. – Hová tetted? – kiáltotta. A többiek kisebb kört formáltak körülöttünk. Senki nem avatkozott bele. Eddig soha nem értettem, miért mondják mindig a balesetek és a vészhelyzetek után, hogy minden olyan gyorsan történt. Most már tudom. Ilyenkor tényleg minden esemény felgyorsul. Nem tudom, hány ütést kaptam, mikor kerültem a földre, és hogy Laci volt-e egyáltalán a támadóm. Mintha ütöttek, pofoztak, rúgtak volna egyszerre, de lehet, hogy csak nekem tűnt így. Fájdalmat éreztem a karomban, a bordáimban, és egy idő után észrevettem, hogy vérzik az orrom. Valaki – talán éppen Zoli – leszedte rólam Lacit. Dühösen felegyenesedett, és levegő után kapkodva rám kiáltott: – Hol a telefonom?!

Nem bírtam válaszolni, csak a fejemet ráztam, hogy nem tudom. Próbáltam valahogy feltápászkodni, de kevés sikerrel. Az orrom továbbra is vérzett. – Hazudik! – kiáltotta egy fiú, és már szinte lendületet vett, hogy belém rúgjon, mikor kinyílt az öltöző ajtaja. Mindenki megijedt. Attól féltek, tanár nyit ránk. Aztán megpillantottuk Misit, Laci öccsét.

– Ti mit csináltok? – kérdezte rémületen, ahogy meglátta a vért a padlón.

– Tűnj innen! – kiáltotta Laci, és rá is csapta volna az ajtó, ha Misi elő nem húzza a zsebéből a kezét – és vele együtt a telefont.
(...)

„Közös terek – média mindenkinek” Egyenlő Bánásmód Hatóság 4. workshop

2012. január 18. (szerda)

Hotel Astoria

(1053 Budapest, Kossuth Lajos utca 19.)

Az Egyenlő Bánásmód Hatóság (EBH) Európai Uniós támogatású TÁMOP-projektje a diszkrimináció- mentesség követelményére, a hátrányos megkülönböztetés áldozataira, illetve a jogaik érvényesítésében szerepet vállaló szervezetekre fókuszál.

A hatóság workshopjainak célja a párbeszéd, a tudásátadás és a tapasztalatcsere. Olyan információk és tapasztalatok megosztása, amelyek hozzájárulnak ahhoz, hogy a különböző szervezetek, így hangsúlyosan a média is, következetesen érvényesíthessék szolgáltatásaikban az egyenlő bánásmód és a diszkriminációmentesség követelményét.

A rendezvény arra törekszik, hogy a résztvevők képessé váljanak a diszkriminációs mechanizmusok felismerésére, azok megfelelő kezelésére és ezáltal a védett tulajdonságú társadalmi csoportok esélyegyenlőségének feltételei megerősödjenek.

A rendezvény programja

10.00-10.10 Megnyitó

Dr. Honecz Ágnes, elnök

10.10-10.40 A diszkrimináció elleni küzdelem folyamatai és eszközei a TÁMOP-5.5.5. projektben - szolgáltatások és partnerségek a média számára

Dr. Pánczél Márta projektvezető, EBH

10.40-11.10 Akadálymentesített közmédia? Az egyenlő bánásmód követelményének megvalósulása a közszolgálati tartalomszolgáltatásban

Szabó László kommunikációs igazgató, MTVA

11.10-11.30 Kávészünet

11.30-12.00 Közösségi média - progresszív külön út vagy a hagyományos hírszolgáltatás partnere

Balatoni Zsófia social media szakértő, Uniomedia Communications

12.00-12.30 Egyéni utak - hírszolgáltatás a nyomor széléről a mainstream médiumba

L. Ritók Nóra szerkesztő, nyomorszele.blog.fn.hu

12.30-13.20 Ebédészünet

*Az illusztráció a *Fiatalkok a diszkrimináció ellen* című ifjúsági akcióra beküldött pályaművek egyike, **Takács Balázs Elemér Utcai segítség** című alkotása*

13.20-15.00 Szekcióülések

Jogesetek az Egyenlő Bánásmód Hatóság eljárásából

Dr. Gáti Anikó és Dr. Kossuth Borbála, EBH

Nemzetközi és hazai jó gyakorlatok

Dr. Gregor Katalin és Dr. Kéri Ádám, EBH

Akik kimaradnak a médiafogyasztók köréből

Legfrissebb kutatási adatok a hazai sajtóról
Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság

Pénz vagy akarat kérdése?

Tippek és tanácsok a tartalomszolgáltatók számára
Szabó Zoltán szervezeti kommunikációs tanácsadó,
Fogyatékosügyi Kommunikációs Intézet

Látássérült emberek és az internet

Az információ elérése – Durgonics Tamás saját tapasztalatai

A hátrányos megkülönböztetés felismerése

Érzékenyítő gyakorlatok a média képviselői számára
Dr. Pánczél Márta TÁMOP-5.5.5 projektvezető, EBH

15.00-15.20 Kávészünet

15.20-16.00 Szekcióvezetői összefoglalók, visszajelzések

Az esemény többek között arra szeretné ösztönözni a média képviselőit, bátrabban, gyakrabban és nyitottabban nyúljanak az egyenlő bánásmóddal kapcsolatos esetekhez.

Reméljük, hogy részvételükkel hozzájárulnak az Egyenlő Bánásmód Hatóság munkájának fejlesztéséhez és megosztják velünk a védett tulajdonságú csoportokkal kapcsolatban végzett munkájuk során szerzett tapasztalatokat, a hatósági eljárással kapcsolatos véleményüket

A workshopon való részvétel ingyenes, a vidékről érkezőknek útiköltség-térítést biztosítunk.

Nemzeti Fejlesztési Ügynökség
www.ujsechenyiterv.gov.hu
06 40 638 638

A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósul meg.